

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ

Галина Васьківська,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка відділу дидактики Інституту педагогіки
НАПН України

Коронавірус як всесвітній виклик спричинив обов'язкову самоізоляцію. Відповідно, гостро постало питання навчання учнів і студентів дистанційно.

Чи можемо ми говорити про систему дистанційного навчання, її спроможність, про результативність і якість професійної підготовки сучасного педагога? Можемо, але поки що тільки виокремлюючи явища, пов'язані з дистанційністю.

Особистісно орієнтований підхід, покликаний забезпечувати свободу вибору змісту освіти з метою задоволення освітніх, духовних, культурних і життєвих потреб особистості, опанування засобів самопізнання, самотворення, самореалізації, створювати умови для активного залучення здобувача освіти до громадянської культури, формувати поняття про суспільство і державу, демократичні й гуманістичні цінності, моральні й правові норми [1], сьогодні зазнає удару. Якщо впродовж останніх років ми впевнено говорили про необхідність модернізації української освіти, про інтеграцію в загальноєвропейський освітній простір, про збереження і розвиток кращих традицій вітчизняної школи [2], то нині доводиться констатувати – час вносить істотні корективи у систему навчання країни.

Як з'ясувалося, до проведення занять в онлайн режимі далеко не всі були готові. І це проблема глобальна. Особливо це позначилось на вчителях і викладачах.

Освітяни всього світу мають загальну мету – забезпечити в цих надзвичайних обставинах якість освіти, зберігаючи водночас найвищі академічні стандарти.

Наприклад, у Польщі, кожен викладач зобов'язаний документувати робочий час, виконані завдання та результати своєї роботи у формі звітів (щоб керівник міг перевірити проведення занять та їх якість). Час, відведений для роботи в дистанційному режимі, повинен становити в середньому 8 годин на день, 5 днів на тиждень.

В Угорщині, залежно від специфіки дисципліни, її теоретичного чи практичного характеру викладачі використовують різні технології викладання. Крім традиційних мультимедійних презентацій, популярні інтерактивні вебінари за допомогою різноманітного програмного забезпечення.

Литовські університети проводять дистанційне навчання відповідно до навчального плану за допомогою платформи Мудл, а також організують онлайн-лекції за допомогою сервісів Skype, Zoom та ін.

У Німеччині викладач може записати свою лекцію в будь-який час у спеціальній технічно обладнаній аудиторії університету. Попередньо викладач має зарезервувати вільну дату й час. На записі буде видно як лектора, так і супровідну презентацію, якщо така є [3].

Наведені приклади вказують на схожість шляхів вирішення проблеми дистанційного навчання і в Україні.

Ми провели дослідження, аналізували доступні джерела, опитували викладачів, учителів, студентів, учнів, батьків, українських і зарубіжних колег щодо проблем дистанційного навчання.

Започаткували форум «Реалізація педагогічних технологій в умовах дистанційного навчання» [4] як ресурс для самоосвіти педагогів, розробили і впровадили нову форму соціально-наукової взаємодії під час карантину «Speechmob» [5–7], що сприяло виокремленню явищ і фактів дистанційності навчання (рис. 1).

Рис. 1. Форум і Speechmob

На рис. 2 відображено, що перевагу серед тем форуму надають саме дидактичному забезпеченню дистанційного навчання. Тобто,

відчувається потреба і вчителів, і викладачів у дидактико-методичному супроводі.

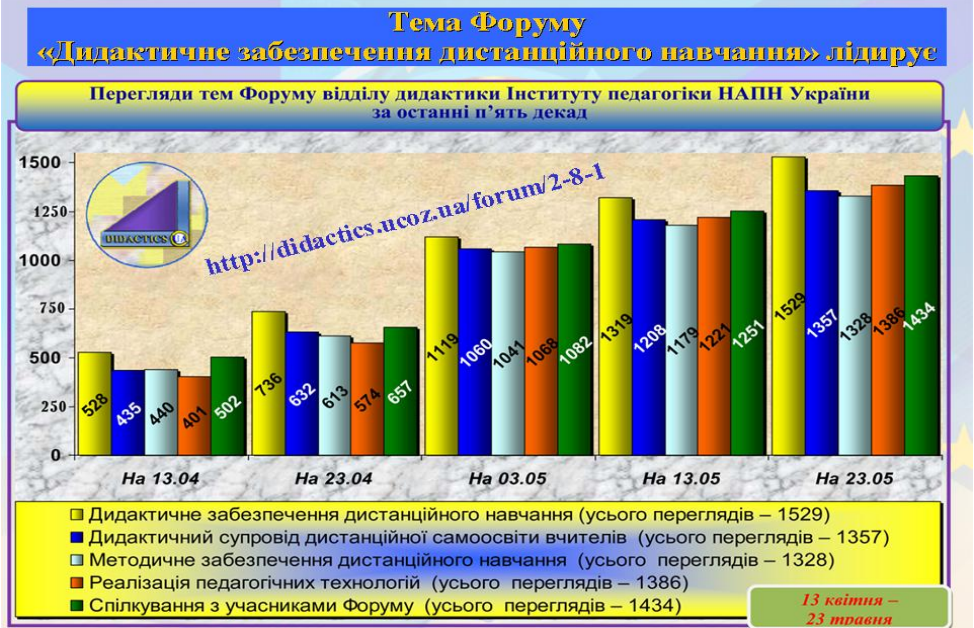

Рис. 2. Дидактичне забезпечення дистанційного навчання

З'ясувалось, онлайн навчання стало викликом не лише для українських викладачів і вчителів, педагоги з усього світу говорять, що були абсолютно не готові швидко адаптуватися до віртуальної школи, лише на підготовку одного дистанційного заняття вони витрачають вдвічі більше часу.

У нас існує думка, що відсутність комп'ютерів, Інтернету є проблемою країн з низьким рівнем життя. Однак, у штаті Вірджинія в учнів державних шкіл немає обов'язкових завдань або оцінок на період карантину. Таке рішення місцева влада ухвалили з огляду на те, що не гарантується рівний доступ усіх школярів до навчальних джерел – комп'ютерів та Інтернету. Тобто проблема доступу існує і високорозвинених країнах.

Американські дослідники провели опитування вчителів на початку карантину щодо готовності їх навчати дітей дистанційно. Більше 56% вчителів відповіли, що «не готові впроваджувати дистанційне навчання», незважаючи на наявність технічних можливостей.

Приблизно 34% вчителів використовують відеоматеріали або записують власні ролики, а 13% роблять стрім відеоуроків і влаштовують спільні відеочати.

Можна лише здогадуватися якими можуть бути фактичні цифри в Україні.

На рис. 3 – найкращі вищі заклади, досвід яких варто перейняти щодо дистанційного навчання.

Рис. 3. Зарубіжні заклади,
які мають кращий досвід дистанційного навчання

І хоча зарубіжні вищі навчальні заклади мають значний досвід у проведенні дистанційного навчання, це однак не охоплює масштабів, які спричинені КОВІД-19. Уже всім зрозуміло, що підготовка онлайн-занять в умовах домашньої ізоляції з одної дисципліни вимагає колосальної праці, а якщо викладач поєднує декілька предметів чи дисциплін?

Підготовка одного заняття займає щонайменше 40 хвилин, а ще необхідно, змонтувати це заняття, викласти його на онлайн-платформі,

підготувати для самостійного опрацювання список літератури, підготувати завдання.

Звісно, викладачі Київського університету імені Бориса Грінченка, в основному, мають розроблені електронні курси, що значно полегшує роботу [8].

Однак, їх слід відкоригувати, оскільки ці електронні курси були розроблені як допоміжні і передбачали очне навчання.

Засвоєння більшості дисциплін унеможливило перевірку за допомогою тестів, постає необхідність письмових робіт. І кожному викладачу відомо, як це відкрити 30 листів, завантажити їх, перевірити. Цікаво, хтось дослідив скільки часу на це витрачається?

Упевнена, це виходить далеко за заплановане навантаження.

Якщо ж узагальнити, що таке дистанційне навчання, то звернімо увагу на рис. 4.

Рис. 4. Дистанційне навчання

У чому ж переваги і недоліки дистанційного навчання (рис. 5).

Переваги та недоліки дистанційного навчання

Рис. 5. Переваги та недоліки дистанційного навчання

Чому серед недоліків низька якість освіти?

Зрозуміло, перед нами ще довго стоятиме питання про визначення якості освіти у дистанційному режимі.

Однак, деякі висновки зроблено про дистанційну освіту взагалі. Адже і згадані зарубіжні заклади, і багато інших, і ті, що діють в Україні, змушені визнати, що якість дистанційного навчання поступається очному навчанню.

Зазначу, завдяки Інтернету всі онлайн технології, які використовують за кордоном, доступні і в Україні (рис. 6).

Наприклад, топхет, зум, кахут тощо. Їх сотні. Деякі безкоштовні, за деякі потрібно платити.

Відомо, що у більшості європейських країн та і у світі загалом використовують платформу Мудл – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище.

Деякі онлайн-курси, якими можуть скористатись усі суб'єкти освітнього процесу (рис. 7).

Рис. 6.
Платформи
для реалізації
дистанційного
навчання

Деякі онлайн-курси,
якими можуть скористатися всі суб'єкти освітнього процесу:

- 1) **Prometheus** – український громадський проєкт масових відкритих онлайнкурсів та **EdEra** – студія онлайн-освіти;
- 2) **Khan Academy** – безкоштовна освітня платформа для школярів з математики, фізики, хімії, історії, фінансів, економіки, біології, мистецтва, комп'ютерних наук та інші;
- 3) **Coursera** (пропонує 4 000 різноманітних курсів);
- 4) **Lingualeo** – всеохопний сервіс вивчення мови;
- 5) **Memrise** – сервіс для інтерактивного вивчення мови;
- 6) **hourofcode.com/ua/learn** – сайт для дітей і підлітків, які бажають спробувати навчитися програмувати; сервіс пропонує одногодинні цікаві інтерактивні проєкти 45-ма мовами, зокрема й українською;
- 7) **Playmagnus** – допоможе навчитися грати в шахи, виконуючи цікаві інтерактивні вправи;
- 8) **Yousician** – ваш власний вчитель гри на гітарі, піаніно чи іншому музичному інструменті та інші.

Рис. 7. Деякі онлайн-курси, якими можуть скористатися всі суб'єкти освітнього процесу

А це: український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів та студія онлайн-освіти; безкоштовна освітня платформа для школярів з вивчення інваріантної складової змісту освіти; різні сервіси, наприклад, сервіси для інтерактивного вивчення 45-ти мов; навчання програмуванню; гри в шахи та на різних музичних інструментах і т.п.

Усе перелічене поєднує нас із зарубіжними колегами. Однак, хотілося б зазначити, чому маємо навчитися. Як сприяти поліпшенню якості професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема і у дистанційному навчанні.

Я впевнена, що нам усім варто дослухатись до слів колеги, яка не віртуально оцінює і порівнює навчання в Україні і в Канаді, а реально була викладачем і дослідником в Україні, а нині і навчається і працює в канадському університеті.

Однак, я маю вказати, які можливі шляхи вдосконалення якості дистанційної освіти сьогодні і які реально здійснити у кожному окремому вищому закладі (рис. 8).

Рис. 8. Шляхи вдосконалення дистанційного навчання

І в підсумку хотіла б наголосити, що якщо перед всіма закладами вищої освіти країни постало питання ефективності дистанційного навчання студентів, то перед педагогічними університетами ще і гостро постало питання – навчити майбутніх педагогів умінню організовувати й зреалізувати дистанційне навчання.

Адже це не лише даність викликам пандемії, а і втілення індивідуалізації навчання, необхідність інтенсифікації освітнього процесу, що у наш стрімкий час є актуальним і необхідним.

Використані джерела

1. Васьківська Г. Знання про людину як основа формування соціальної компетентності (Заочний круглий стіл «Компетентнісний підхід в літературній освіті»). Українська література в загальноосвітній школі. 2012. № 8. С. 22–25.

2. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину. Молодь і ринок. 2013. № 1(96). С. 18–22.

3. *Жорсткий карантин в країнах ЄС: як організували дистанційне навчання країни – сусіди.* <https://cuesc.org.ua/novini/zhorstkij-karantin-v-krayinah-yes-yak-organizuvali-distantsijne-navchannya-krayini-susidi/>

4. Форум «Реалізація педагогічних технологій в умовах дистанційного навчання». Веб-сайт відділ дидактики Інституту педагогіки НАПН України. <http://didactics.ucoz.ua/forum/2>

5. *Speechmob у сучасних кризових умовах. Сторінка відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України у Facebook.* 30 квітня 2020 р. <https://facebook.com/1430959233875267/posts/22974556670558948/>

6. *Особистість вчителя в умовах дистанційного навчання (Speechmob). Сторінка відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України у Facebook.* 06 травня 2020 р. <https://facebook.com/1430959233875267/posts/2301826356788546/>

7. *Дистанційне навчання: виклики, проблеми, перспективи (Speechmob). Сторінка відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України у Facebook.* 21 травня 2020 р. <https://facebook.com/1430959233875267/posts/2312040402433808/>

8. Васьківська Г. О. *Педагогіка з основами інклюзивної освіти: дидактика початкової школи. Електронний сертифікований курс для ОКР «Бакалавр».* Київ : Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, 2019.